6 §.

Där särskilda förhållanden sådant påkalla, kunna med värnpliktige utöver den i 5 § nämnda tjänstgöringen under fredstid extra övningar avhållas eller de värnpliktige inkallas till sådana.

I fall av mobilisering eller då krigshot föreligger, kvarstå eller inkallas de värnpliktige i tjänst för så lång tid, som behovet kräver.

7 §.

Beträffande lättnader i fullgörande av värnplikt samt de rättigheter, som härröra av de värnpliktiges tjänsteförhållanden, skall i övrigt gälla, vad angående värnpliktige i allmänhet är i lag stadgat.

8 §.

Utan hinder av stadgandena i denna lag är inbyggare i landskapet Åland, som efter fyllda tolv år inflyttat till landskapet från annan ort, skyldig och annan inbyggare i landskapet, såframt han anmält sig sådant önska, berättigad att fullgöra värnplikt i den härför stadgade allmänna ordningen.

9 §.

Innehavare av tjänst eller befattning, som tjänstgör vid trupp eller truppavdelning bestående av värnpliktige från landskapet Åland, är beträffande fullgörandet av tjänstgöringen likställd med annan innehavare av motsvarande tjänst eller befattning vid försvarsväsendet.

10 §.

Officerare, som tjänstgöra vid de till landskapet Åland under fredstid förlagda försvarsgrupperna och andra militära ämbetsverk eller inrättningar, skola muntligen och skriftligen fullständigt behärska svenska språket samt förmå att i tal väl använda finska språket. Angående den språkkunskap, som skall fordras av innehavare av annan tjänst eller befattning, gälle, vad i fråga om innehavare av tjänst eller befattning i svenskspråkigt ämbetsdistrikt i allmänhet är stadgat.

Innehavare av tjänster eller befattningar vid de under fredstid till landskapet Åland förlagda staberna och truppavdelningarna, officerarna likväl undantagna, underofficerare och värvat manskap ävensom manskapet i de från annan ort till landskapet i och för utbildning förlagda trupperna skola tillhöra rikets svenskspråkiga befolkning.

11 §.

Närmare stadganden angående tillämpningen av denna lag utfärdas genom förordning.

12 §.

Republikens president äger makt att, sedan yttrande införskaffats av Ålands landsting, genom förordning tillsvidare inställa tillämpningen av denna lag och därtill hörande verkställighetsbestämmelser.

13 §.

Vad i 27 § lagen den 6 maj 1920 angående Ålands självstyrelse är stadgat må icke tillämpas under den tid, varunder inbyggarna i landskapet Åland fullgöra värnplikt i enlighet med denna lag.

Sedan denna lag blivit upphävd eller under den tid tillämpningen av densamma jämte därtill hörande verkställighetsbestämmelser inställts, skola stadgandena i den i 1 mom. nämnda lagens 27 § åter lända till efterrättelse.

14 §.

Stadgandena i denna lag må icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller må avvikelse från dem göras annorledes än med bifall av Ålands landsting och i den ordning, som angående grundlag är stadgat.

15 §.

Denna lag träder i kraft den .... 19...

Helsingfors den 6 juni 1939.

Regeringens proposition till Riksdagen angående ändring av lagen innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning.

Uti 5 § av lagen den 11 augusti 1922, innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning (den s. k. garantilagen) stadgas, att ifall fastighet, belägen inom landskapet Åland, försålts till någon, som icke har laga bo och hemvist inom landskapet, äga landskapet, den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, samt enskild person, som i landskapet har laga bo och hemvist, rätt att inlösa fastigheten. Närmare bestämmelser om utövande av denna lösningsrätt och om företrädesrätt till lösning hava utfärdats genom lag av den 1 april 1938.

Detta garantilagens stadgande avser att förverkliga de av Nationernas förbunds råd vid Ålandsfrågans internationella behandling i Genève den 27 juni 1921 förordade och av Finland godkända nationalitetsgarantierna, för så vitt angick bibehållande av jordbesittningen på Åland i befolkningens egna händer.

Ända från den tid självstyrelsen för Åland infördes har vid olika tillfällen från landskapets sida hävdats den rättsuppfattning att garantilagen i denna del givit beslutet i Genève en innebörd, stridande mot andan och meningen i Nationernas förbunds råds beslut. Med sitt uttryck „domicile légal", som i lagen återgivits med det mera obestämda begreppet „laga bo och hemvist", hade rådet — framhåller man — haft i ögnasikte den i samma garantibeslut ingående bestämmelsen om *fem års* föregående bosättning såsom villkor för rösträtt vid val till landstinget och kommunal rösträtt. Landskapsmyndigheterna hava gjort gällande, att stadgandet, därest enbart mantalsskrivningen och den faktiska boningsorten härvid vore normgivande, icke vore ägnat att medföra den åsyftade garantin för landskapets befolkning.

Ålands landsting har tre särskilda gånger i motionsväg till riksdagarna 1922, 1924 och 1929 hemställt om sådan modifikation av garantilagen, att innehav av fastighet i landskapet, i analogi med vad fallet är med utövande av rösträtt enligt garantilagens 3 §, bleve beroende av s. k. hembygdsrätt, vilken blott kunde förvärvas genom fem års bosättning. Riksdagen har emellertid intagit en avböjande hållning till dessa initiativ. I själva verket kan gentemot landskapsmyndigheternas nu åberopade uppfattning göras gällande, att de undantagsbestämmelser av grundlagsnatur, som garantilagen innehåller, böra tolkas strängt efter ordalydelsen samt att Genèvebeslutet icke på grund av sin avfattning bör kunna givas en så vittgående betydelse, som från Ålands sida påståtts.

Vid tillämpning av landskapet Ålands autonomi har framgått, att lagen om självstyrelse för Åland, given den 6 maj 1920, lider av särskilda otydligheter, vilka erfordra klarläggning genom lagstiftning. I praxis hava en del tolkningssvårigheter yppat sig, vilka framkallat en viss osäkerhet särskilt i fråga om behörighetsgränserna emellan riket och landskapet. Regeringen

har även tagit i övervägande, huruvida icke en lagteknisk bearbetning av självstyrelselagen vore av behovet påkallad för ett tydligare utstakande av dessa behörighetsgränser. Ärendet har varit föremål för utredning av en statskommitté, som verkställt en granskning av självstyrelselagstiftningen och inkommit till statsrådet med förslag till förtydligande av resp. lagtexter. Sedermera har kommittébetänkandet hänskjutits till lagberedningen för vidare behandling, och ämnar Regeringen i sinom tid inbegära högsta domstolens yttrande över den emotsedda propositionen.

Oberoende av den revision av självstyrelselagen, som sålunda planlägges, har Regeringen velat till särskild prövning upptaga frågan om ändring av 5 § garantilagen, vilket spörsmål från åländsk sida uppställts i främsta rummet bland landskapets önskningsmål, men som av förenämnda kommitté ansetts ligga utom dess egentliga arbetsprogram.

Lagstiftningen av år 1922 hade till syftemål att tillförsäkra landskapets inbyggare ökade garantier i nationalitetsskyddets intresse utöver vad självstyrelselagen redan givit dem. För bibehållande av den åländska jorden i befolkningens egna händer tillkom åberopade 5 §. I dess nuvarande avfattning är stadgandet emellertid enligt ålänningarnas åsikt, på sätt ovan allaredan antytts, utan större praktisk betydelse. Av billighetsskäl synes en förstärkt garanti i berört avseende kunna från statsmaktens sida medgivas, utan att rikets intresse härigenom läderas. Genom att bevilja landskapet denna förmån skulle ett konfliktämne, som länge verkat störande på förhållandet mellan riket och landskapet, för framtiden avlägsnas från dagordningen.

I praxis har lösningsrätten härintills icke blivit utnyttjad.

Den föreslagna lagändringen skulle i enlighet härmed innefatta, att köpare av fastighet för att undgå lösningsanspråk bör icke blott tillhöra landskapet Ålands befolkning, till vilken jämlikt 2 § självstyrelselagen hänföras de, som äro mantalsskrivna i någon av landskapets kommuner, utan ock hava tidigare eller senare men innan köpet äger rum oavbrutet under minst fem års tid haft både bo och hemvist i landskapet. Med laga bo och hemvist bör i detta sammanhang förstås den ort, där en person blivit eller lagligen bort bliva mantalsskriven.

En ändring av 5 § garantilagen i nu omförmält avseende påkallar en omarbetning av 1 och 2 §§ i lagen om utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland.

De lagförslag, som härmed föreläggas Riksdagen till antagande i den ordning, som i 7 § garantilagen och 7§ i förenämnda lag om lösningsrättens utövande är stadgad, äro sålydande:

Lag

om ändring av lagen, innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 67 § i riksdagsordningen föreskriver, samt med Ålands landstings bifall, skall 5 § i lagen den 11 augusti 1922, innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning, erhålla följande ändrade lydelse:

5 §.

Har fastighet, belägen inom landskapet Åland, försålts till någon, som icke tillhör Ålands befolkning eller som, ehuru hörande till sagda befolkning, icke under minst fem års tid oavbrutet haft laga bo och hemvist inom landskapet, äga landskapet, den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, samt enskild person, som i landskapet har och under minst fem år oavbrutet haft laga bo och hemvist, rätt att inlösa fastigheten till ett pris, vilket, i händelse överenskommelse icke ernås, fastställes av underrätten i enlighet med rådande prisläge.

Närmare stadganden om lösningsrättens utövande och om företrädesrätt till lösning meddelas i särskild lag.

Lag

angående ändring av lagen om utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 67 § i riksdagsordningen föreskriver, samt med Ålands landstings bifall, skola 1 och 2 §§ i lagen den 1 april 1938 om utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Har fastighet, belägen inom landskapet Åland, försålts till någon, som icke tillhör Ålands befolkning eller som, ehuru hörande till sagda befolkning, icke under minst fem år oavbrutet haft laga bo och hemvist inom landskapet, och vilja flere med stöd av 5 § i lagen, innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning, lösa fastigheten, tillkommer, där köparen icke träffar avtal om sådan överlåtelse, som i 2 § 2 mom. sägs, landskapet, den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, och enskild person, som i landskapet har och under minst fem år oavbrutet haft laga bo och hemvist, rätt till lösning i nu nämnd ordning. Mellan två eller flere enskilda personer avgör lotten. Landskapets rätt utövas av landskapsnämnden.

2 §.

Den, som önskar lösa fastighet, varom i 1 § är fråga, anmäle därom skriftligen hos landshövdingen inom trettio dagar efter det

i 15 § av lagen den 28 februari 1930 om lagfart och tiden för klander av fastighetsfång förutsatt tillkännagivande om lagfarten å vederbörande kommuns anslagstavla anslagits. Landshövdingen åligger att, efter att hava hört säljaren och köparen, förordna, huruvida fastigheten är lösen underkastad.

Har beträffande fastighet bestämts, att den är lösen underkastad, och har köparen icke inom en månad, räknat från den dag i 1 momentet nämnt beslut erhållit laga kraft, överlåtit fastigheten åt någon, som i landskapet har och under minst fem år oavbrutet haft laga bo och hemvist, bestämme landshövdingen enligt 1 § vem lösningsrätten skall tillkomma. Då lottning i dylikt fall blir nödig, verkställes den av landshövdingen i lantrådets närvaro.

Helsingfors den 8 maj 1939.

Republikens President

KYÖSTI KALLIO.

Justitieminister *A. E. Rautavaara.*

Grundlagsutskottets betänkande N:o 19 med anledning av regeringens proposition angående ändring av lagen innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning.

Riksdagen har jämte protokollsutdrag av den 10 innevarande maj till grundlagsutskottet för beredning remitterat regeringens proposition n:o 114 med förslag till lag om ändring av lagen, innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning, samt lag angående ändring av lagen om utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland. Efter att hava handlagt ärendet anser sig grundlagsutskottet, som tidigare, liksom även riksdagen, intagit en avböjande ståndpunkt, då fråga varit om, att 5 § i den s. k. garantilagen för Åland skulle ändras på sätt i regeringens proposition föreslås, på de i propositionens motivering anförda skäl under nuvarande förhållanden kunna förorda, att de i propositionen ingående lagförslagen antagas, och får förty vördsamt föreslå,

att ifrågavarande lagförslag måtte antagas oförändrade.

Därjämte får grundlagsutskottet i anseende till sakens brådskande natur föreslå,

att sagda lagförslag måtte antagas på det sätt i 67 § 2 mom. riksdagsordningen är stadgat.

Helsingfors den 13 maj 1939.

I ärendets behandling hava deltagit ordföranden Lehtonen, ledamöterna von Born, Estlander, Kannisto, Kirra, Koponen, Takala, Toivonen, Wiik och Vilhula samt suppleanterna A. Halonen, Kivisalo och Kulovaara.

Stora utskottets betänkande N:o 148 med anledning av regeringens proposition angående ändring av lagen innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning.

Efter behandling av ovannämnda ärende har stora utskottet beslutat omfatta det i grundlagsutskottets betänkande n:o 19 framställda förslaget och får förty vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte antaga de i regeringens proposition ingående lagförslagen oförändrade.

Därjämte får stora utskottet med omfattande av det i den andra klämmen i grundlagsutskottets betänkande framställda förslaget föreslå,

att Riksdagen måtte förklara lagförslaget brådskande och förty handlägga detsamma i den ordning, som är stadgad i 67 § 2 mom. riksdagsordningen.

Helsingfors den 1 juni 1939.

Riksdagens svar å Regeringens proposition angående ändring av lagen innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning.

Till Riksdagen har överlämnats Regeringens proposition N:o 114 angående ändring av lagen innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning, och har Riksdagen, som i ärendet emottagit Grundlagsutskottets betänkande N:o 19, handlagt ärendet på sätt 67 § riksdagsordningen föreskriver samt antagit följande lagar:

Lag

om ändring av lagen, innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 67 § riksdagsordningen föreskriver, samt med Ålands landstings bifall, skall 5 § i lagen den 11 augusti 1922, innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning, erhålla följande ändrade lydelse:

5 §.

Har fastighet, belägen inom landskapet Åland, försålts till någon, som icke tillhör Ålands befolkning eller som, ehuru hörande till sagda befolkning, icke under minst fem års tid oavbrutet haft laga bo och hemvist inom landskapet, äga landskapet, den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, samt enskild person, som i landskapet har och under minst fem år oavbrutet haft laga bo och hemvist, rätt att inlösa fastigheten till ett pris, vilket, i händelse överenskommelse icke ernås, fastställes av underrätten i enlighet med rådande prisläge.

Närmare stadganden om lösningsrättens utövande och om företrädesrätt till lösning meddelas i särskild lag.

Lag

angående ändring av lagen om utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 67 § riksdagsordningen föreskriver, samt med Ålands landstings bifall, skola 1 och 2 §§ i lagen den 1 april 1938 om utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Har fastighet, belägen inom landskapet Åland, försålts till någon, som icke tillhör Ålands befolkning eller som, ehuru hörande till sagda befolkning, icke under minst fem år oavbrutet haft laga bo och hemvist inom landskapet, och vilja flere med stöd av 5 § i lagen, innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning, lösa fastigheten, tillkommer, där köparen icke träffar avtal om sådan överlåtelse, som i 2 § 2 mom. sägs, landskapet, den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, och enskild person, som i landskapet har och under minst fem år oavbrutet haft laga bo och hemvist, rätt till lösning i nu nämnd ordning. Mellan två eller flere enskilda personer avgör lotten. Landskapets rätt utövas av landskapsnämnden.

2 §.

Den, som önskar lösa fastighet, varom i 1 § är fråga, anmäle därom skriftligen hos landshövdingen inom trettio dagar efter det i 15 § av lagen den 28 februari 1930 om lagfart och tiden för klander av fastighetsfång förutsatt tillkännagivande om lagfarten å vederbörande kommuns anslagstavla anslagits. Landshövdingen åligger att, efter att hava hört säljaren och köparen, förordna, huruvida fastigheten är lösen underkastad.

Har beträffande fastighet bestämts, att den är lösen underkastad, och har köparen icke inom en månad, räknat från den dag i 1 mom. nämnt beslut erhållit laga kraft, överlåtit fastigheten åt någon, som i landskapet har och under minst fem år oavbrutet haft laga bo och hemvist, bestämme landshövdingen enligt 1 § vem lösningsrätten skall tillkomma. Då lottning i dylikt fall blir nödig, verkställes den av landshövdingen i lantrådets närvaro.

Helsingfors den 6 juni 1939.

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om stärkande av försvarsberedskapen vid krigshot.

Enligt lagen den 26 september 1930 om krigstillstånd kan republikens president under krig eller uppror, såvida rikets försvar eller rättsordningens upprätthållande det kräver, förklara riket eller viss del därav i krigstillstånd. Enligt lagen den 28 november samma år angående stadgandenas i lagen om krigstillstånd tillämpning vid mobilisering av krigsmakten tillkommer republikens president rätt att förklara riket eller del därav i krigstillstånd, även då krig eller uppror synes omedelbart förestående och förordnande givits om mobilisering av krigsmakten eller del därav.

I lagen om krigstillstånd stadgas om de befogenheter, av vilka försvarsmyndigheterna äro i behov för att försätta landet i full försvarsberedskap. En förutsättning för utnyttjandet av dessa befogenheter är likväl, att riket eller del därav förklarats i krigstillstånd och ytterligare, i det senare fallet, att förordnande givits om mobilisering av krigsmakten eller del därav. Riket kan emellertid även annars råka i ett läge, som medför lika stora svårigheter som de, på grund av vilka krigstillstånd enligt ovan nämnda lagar kan förklaras. Krigshotet kan nämligen vara så allvarligt, att försvarsberedskapen i brådskande ordning måste stärkas och förhållandena ordnas, även om förutsättningar för förklarande av krigstillstånd ej föreligga eller, ehuru dessa förutsättningar förefunnes, det icke är ändamålsenligt att förklara krigstillstånd. Ett liknande sakläge kan inträda, då krig eller annan allvarlig väpnad förveckling uppkommer eller håller på att uppkomma mellan andra stater. Detta kan inverka på rikets förhållanden antingen sålunda, att landets neutralitet är hotad eller så, att det inre livet i landet och särskilt den ekonomiska verksamheten allvarligt störes. Även då vore det nödvändigt att för stärkande av försvarsberedskapen och förhållandenas ordnande vidtaga speciella åtgärder, vilket emellertid enligt gällande lagstiftning om krigstillstånd ej är möjligt.

Av ovan anförda skäl har utarbetats ett förslag till lag, som med bibehållande av rätten att förklara krigstillstånd, då krig eller uppror synes omedelbart förestående, skulle medgiva befogenheter att förverkliga ifrågavarande åtgärder utan att krigstillstånd förklaras. Vid en prövning av frågan, i vilken form ifrågavarande befogenheter borde medgivas, har man ansett, att det konsekventaste vore att berättiga republikens president att under ifrågavarande undantagsförhållanden bringa stadgandena i lagen om krigstillstånd i nödiga delar i kraft. Till detta resultat har man kommit av den orsaken, att arbetet för stärkande av försvaret och förhållandenas ordnande förutsätter, att befogenheterna till sin natur i vartdera fallet komme att vara desamma, ehuru de före krigstillståndets förklarande kunna vara mera begränsade. Vad befogenheternas omfång vidkommer har det ansetts nödvändigt, att under ifrågavarande förhållanden de befogenheter kunna utövas, som ingå i 10—13 §§ av 2 kapitlet samt 3—5 kapitlen i lagen om krigstill-